

D y p e t u s

Kuida pärris nullast maia
seinad ehitakse

mis

Wennerigi Krono made ülle seätud Ministri
Käsko peäle

Tällo rahwa heaks wälja andnud

Dr. C. Brehm,

Lättri: maal.

Riga.

J. D e u b n e r.

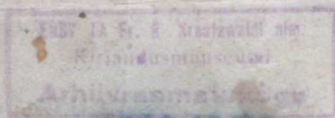
1847.

Der Druck ist unter der Bedingung gestattet, daß die gesetzliche Anzahl Exemplare der Censurcomität übergeben werde.

Dorpat den 15. Juli 1847.

(L. S.)

Censor Sahmen.

1276

*Sto foln. ...
1849 Jul 22 Juni*

*365
34
3460
730
3760* *...
Lunte a*

G e s t k ö n n e .

Se mötte, liiwafest sawwist ja sawwiseggalisest mullast, ilma mu walmistamisfeta, honid ehhitada, sai mulle ühhe ramato läbbi, mis 8 ehk 9 aasta eest minno kätte juhtus. Et ma agga selle ramato seest ei mitte warsi sedda täit arwo sanud, kas ka keik nenda woimalik olleks, siis piddin isse keik järrele katsuma, — ning ollen aeg aialt sedda öppust leidnud, mis nüüd kulutan, ja sowin sedda meie armsa tallorahwa kasuks tullesma.

Need maiad ni hästi kui mu honnette seinad, mis siin ümberkaudo minno juhhatamist möda tampitud mullast on sanud ehhitud seiswad jo mitto aastad wägga hästi. Nia kubbernemango krono moifade ülle seätud wallitsus olli sedda tähhele pannud, ja selle sinnaftse öppetusse pea asjad Wennerigi krono made ülle pantud Ministri Härrale kulutanud, mis peäle, pärast sedda asja läbbikatsmist, käsk anti: et sesinnane öppetus tampitud mullast honid ehhitada, — saksa, lätti, meiemä, kui ka wenne kele piddi trükkitud ja wälja antud sama, ning sai ka trükki kullo tarwis abbi lubbatud.

Tännago siis igga mees, kel nenda eddespidi
woimalikkus saab sestinnatsest juhhatamisest kasso
wötta, ükspäinis sedda suurt Ministri kohhut, kelle
isfama armastawa hõlekandmisse läbbi se assi on
sanud kulutud. — Minul on agga, sedda ramatud
kirjotades, se kindel nou olnud, sedda asja, ni lühhi-
belt ja selgelt kuis ial woimalik, rahwale kulutada,
sest pitkasi selletussi ep olle iggamehhel aega luggeda,
egga jona ta neid mehes piddada.

—

—

Estfelleetus.

Iggast ühhest, wähhägi sawwifeggalisest nullast woib honid ehhitada, kui sedda mulda, seks laudabest ja postidest kofkopantud wormide wahhel, ferd forralt nuiadega kōwwaks tampitakse; — peäle sedda sawad wormid simbert ärra woetud, — sein jääb kuiwama, ja wihma warjuks saab kattus peäle tehtud ning peälegi weel ärra lubjatud.

Mullast ehhitud seinä ja selle seinä wahhel, kelle tarwis es- site muld telliskiwwid tehakse, on se isši luggu, et sedda siin ühheforraga kätte saab, mis muld tellis kiwwi seinde jures sure aiawuutmisse ja kulloga alles saab. Peäle sedda woib igga üks arwata, et üks hone, mis ühhest tükkist on, muidogi kind- lam ja kōwwem saab ollema, kui teine mis mitmest üksikuist tükkidest on kofkopantud. Ja et need muldtellis kiwwid, mis tule käes kuiwatud mulla hone ehhitamisse jures kül kasso ei sada, siiski tahhame allamal tähhele panna, kuidä need sammad ka tamiptud muld seinä ehhitamisse jures ommeti kassoga woi- wad prugitud sada.

Subba wannal aial, liggi 2000 aastad enne Kristusse sündimist, ehhitadi majade ja ka kunningatte kōddade seinad, — nullast — mis kurja ilma ja kül ka illo pärrast marmori ehk mu kiwwidest raiutud tahwlittega said kaetud, ja mõnniford ka mitme suggused kuiod ja pilbid peäle tehtud. *)

Misuggused muldseini ehhitawad ka tännapäwani weel mitme ma rahwas; issääränis Prantsusse, Saksa, ja Sweissi- maal, kus paljo, maiade ni hästi kui mu honette seinad tam- pitud nullast ehhitakse.

Ka meie Lihwlandi ehk Riä-maal leiti weel 6 aasta eest, kolm ehk nelli nullast ehhitud, wannad honed, kelle ehhitamisse

*) Wanna Ninewe linna laggund müridest woib sedda tännä pääw weel nähha.

aega need, kelle ommad nad nüüd on, mitte enam ei tea, — kelle ehitamist agga immeks peab pannema, ilma et fegi teaks ütelda, kes ja kuddas nemmad tehtud on.

Nemmad on kül jo sel aial ehitud, mil tallo rahwas rummalam olli kui meie aial, ja weel wähhemalt moistis heaks wõtta, mis moisa wannemad nende kasuks õppetasi, ja se pärrast tulleb neib majasi sedda enam eesmärgiks wõtta ja parreminne tähhele panna, kuis tännini on sündinud.

Mis ehk tämpitud muldseinde ehitamisse wasto woiks ütelda, on :

1) et nisuggusi muldseini ei woi iggas paikas ehitada, ja isfiärranis seäl mitte, kus sure wee aial se tousnud wesfi bonette seinad kastab, — ehk kül pu ja kiwwi seinad sel kombel ka mittokord nisamma rikkutud sawad; ja

2) et se ehitaminne wägga liwase, rabba ja turba mabe peäl, kaugelt mulla weddamisse pärrast, wägga kalliks lähhäb.

Se kasso agga, tämpitud mullast honid ehitada, on isfiärranis meie maal, wägga suur, sest et sesamma ehitaminne

1) tallopoia majapiddamist kohhendab selle läbbi, et perremees omma teolojuse waewa wähhendab, mis raske palgi weddamisse läbbi kül saggedaste ülleliga saab waewatud. Peälelegi siis, kui monned laggeda ma wallad ehk küllad ommad palgid mitme penni foorma taggant süggawa lumme, tuisatud te, ja — kui lummi äffitselt ärralähhäb — palja maad möda ja mudda läbbi peawad weddama;

2) temma hoiab metsa, sest et ta agga piisut honeehhitamisse puid tarwitab, ning peälelegi omma hopis kindlama seinde pärrast enam soja peab, ja nenda paljo wähhem ahjo puid kullutab. Se feige weissem tallomaia tarwitab rehhe alufega kofko, 300 palki, mis 4 sülda ja peäle sedda pitkad on; — misjuggused palgi seinad agga pea ärra fömmeldawad, ja kelle nurgad arwaks föddunewad ja nenda soja hölpsaste wälja lassewad, mis läbbi küttemets joudsaste ärra kullub, ka lotus kütisese teggemisese ja leiba samisese peäle kaub;

3) muldseinad ei karda tuld, waid sawad põllemisese läbbi weel köwwemaks. Sedda on wägga tarwis tähhelepanna, isfiärranis nende saggedatte tullekahjude pärrast, mis tallokohhas sündiwad, ja kus enamiste kustutamist ep ollegi lota;

4) muldseinad on hopis tuggewamad raskust kandma kui puseinad.

Üks mullast kofkotämpitud post ehk sammas, mis 8½ werfoki ehk 15 tolli pitk, ja 2½ werfoki ehk 4½ tolli jämme olli, kandis üht raskust, mis 5520 naela wagis, ja ei sanud mitte

selle koorma al ruskufu maotud, — ei wõtnudgi praggusid süsse. Selle järrele arwata kandis igga kanttoll*) selle jamba sees 272¹⁶/₂₇ naela. Teame nüüd et igga kant-toll nisuggusest tam-pitud muldseinast 9 solotnikud ehk 3 lodi kalub, siis woiwad ühhe hone nelli seinad, mis 15³/₇ wenne sülda, ehk 108 jalga pitkad, 13¹/₂ wersofi ehk 2 jalga pakud, ja 1¹/₇ wenne sülda ehk 8 jalga kõrged on, peäle sedda kui meie nende omma raskust, mis 239,945 naela, — ja kattuse ja lae raskust, mis 136,800 naela teeb, — mahha arwame, weel lahkedaste üht koormat kanda, mis 8,075,388 naela kalub;

5) muldseindele ei te mädaneminne egga seenetaminne kahjo, egga woi nemmad ial nenda kõmmeldada ehk kahhaneda, kui puseinad;

6) muldseinad ei olle ial ni niisked kui kiwuseinad, ja on sellepärast ellamisese majade ni hästi, kui ka wilja aitade eh-hitamisese wägga sündsad, sest et nemmad talwil ei higgista, ja nenda innimesse terwist ei rikku, mis jubba ärra katsutud on;

7) Kui need tampitud muldseinad wähhägi korra pärast ja holega ehhitud sawad, siis on nemmad wäljaspoolt nisamma kui kiwuseinad nähha;

8) tampitud muldseinde ehhitaminne on keige oddawam ehhitaminne.

Ühhe pu maiakesse 4 seinde tarwis, mis 5¹/₇ wenne sülda ehk 6 raudsülda pitk, ja 2⁴/₇ wenne sülda, ehk 3 raudsülda lai on, prugitakse keige wähhemalt

72 palki, mis 2⁴/₇ wennesülda, ehk 3 raudsülda pitkad, ja 4¹/₂ ehk ka 5 wersofi, se on 8 ehk 9 tolli jämmedad on; se teeb, pool rubla hõbbedat ütkki peält, ühte kofko 36 rubla hõbb.

nende wälja weddaminne 15 wersta peält;

tarwitab seädusse**) järrele kaks päwa, palki peält, mis siis ühte kofko on 141 päwa; arwame nüüd 20 kop. hõbb. päwa palgaks, siis teeb se 28 " 80 kop. hõbb.

Pumeistre-palk 3 " — "

Kolm abbimeest, kofko 18 päwa, ja 15 kop. päwas mehhe peäle 2 " 70 "

Summa 70 rub. 50 kop. hõbb.

*) Kant-toll, nimmetakse nisuggust tolli, mis mitte üksi tolli pitkune ja lajune, waid pitkuti, laiuti ja ka kõrguti ühhesuggune on.

**) Tallo rahwa wakkoramatus 1809.

Ühhe nisamma sure mullast ehitud maia- seinde tarwis lähhäb 300 koormad mulda, kelle weddamisefeks, kui tedda 100 sammo maiast emal wotta on, 10 hobbose päwa kulluwad; arwa- me nüüd jälle 20 kop. hõbb. päwa palgaks, siis se teeb	2	rubla hõbb.
Rubja ehk üllewataja palk	1	" 50 kop. hõbb.
Seina finnitampimise peäle kulluwad 20 jalla päwa, mis 15 kop. päwa palgaks, teeb	3	" — "
Lia wütmisefeks, mis wormide kofko- pannemise ja mahhawõtmise jure kullub, arwame weel 4 päwa teeb — " 60 "		
Summa	7	rubl. 10 kop. hõbb.

Need mõnnes nurkas prugitawad kamariffoga seggatud sawwist ehitud seinad, ep olle ka ühtegi tampitud muldseinde wasto, sest et se iggaw sawwi walmistamine sedda jubba paljo kallimaks teeb, ja peäle sedda ka ammo märja wasto nenda kaua ei seisä; nemmad on ka ni samma puddedad ja nõrgad, kui tule käes kuuwatud polletamatta tellis kiwwidest tehtud seinad;

9) muldseinad sawad paljo rutteminne walmis, kui keif muudseinad. Üks tõmees teeb ilma abbita ja sure waewata päwas üht tükki müri walmis, mis 6 jalga kõrge, 6 jalga pitk ja 2½ jalga pak on; panneb peälegi üksi wormi kofko ja wõttab sedda mahha, ja kannab ka isse mulda, mis wormi lähbedal kofkoretud, tampimise tarwis wormi sisse. Sedda mõda tewad siis 6 meest päwas üht seina walmis, mis 3¾ wenne sülda, ehk nelli raudsülda pitk, 1½ wenne sülda, ehk 9 jalga kõrge ja 2½ jalga pak on;

10) wimaks woib weel tampitud muldseinde ehitamisse jures mitmesuggust muud head ilma kullota leida, mis honeehitajale mittokord peälegi kasso sadab, naggo keldri ehitamisse jures ühhe ue maia al; sest seal ep olle tarwis sedda wälja kaewatud mulda ärraweddada, waid woib warši muld seinde tarwis prugitud sada, — ja seddasamma woib ka selle mullaga tehha, mis üfide, kaewude ja krawide seest kaewatakse, kui neid ue maia lähbedal tarwis on.

Mullast, mis seina ehitamisseks kõlbab.

Seina ehitamisseks woib keif sesuggune muld prugitud sada, mis ial põllo peäl kundes ja häästades kuiwaga panka heidab, ja kus keige wähemalt kolmas jaggo sawwi on.

Kui poljo sawwi mulla sees on, woib pea teada sada, kui sedda mulda keige peält hästi ärra kuiwatakse, siis 3 naela sest kuiwatud mullast ühhe ämbri sees ärra leotakse, sedda liggunud mulda wee sees kangeste ümber seggatakse, mõnni silmapilk seista lastakse, nenda et se liwane ja rüggine jaggo pohja heidab, ja siis sedda sawwist wet ühhe teise nou sisse selguma wallatakse, — ning nenda tehakse senni kui wessi, mis ueste liwa peäle wallatakse, mitte ennam seggaseks ei lähhä. Se nou, kelle sisse sedda sawwist wet selguma wallatud, jäetakse nüüd ni kauaks seisma, kuni sawwi täieste pohja heitnud, nenda et sedda selget wet peält ärra woib wallada.

Igga muld, mis ennamiste ma pinnast saab kaewatud, on ennam ehk wähem sõnnikust, rohust ja rohho-juurdest, pulehtidest ja pudest mäddanenud mullaga seggatud (mustmuld), mis, kui tedda liaks sawwi ja liwa seas on, seina teggemisse peäle mitte nenda kindel ep olle. Sepärrast on tarwis järrele katjuda, kui mitto jaggo sedda musta mulda selle pohja heitnud sawwi seas on, — ja selle tarwis pannakse sedda sawwi, mis selgudes pohja heitnud, ühhe sesugguse kindla potti sisse, mis tuld ei karda, ehk pladi peäle, kaetakse kinni ja tehakse ahjo sees hästi kumaks, nenda et se must muld tuhaks põlleb, mis siis ennam suurt ei kalo. — On se üllejänud sawwi nüüd weel nael ehk poolteist raske, — se on: kolmas ehk pool jaggo sest üllemal nimmetud kolmest naelast, siis on sesuggune muld seina ehitamisse tarwis keige parrem, — on agga sawwi ennam kui pool jaggo, siis peab liwa, ja on liwa ennam kui pool jaggo, siis peab sawwi jure pandama. Sedda suggust iggawat tööd on agga wägga arwaste tarwis ettewõtta sest et särast mulda ennamiste iggas paikas leida, kus ni paljo sawwi seas on, kui tampitud muldseinde ehitamisse tarwis peab ollema.

Et selle mulla sees, mis seina ehitamisse tarwis woe-
takse, pool ehk wähe rohkem jaggo liwa on, on selle pärrast hea, et siis seinad kuiwades üllelialt ei kahane, kindlamaks

sawad, parrem niiskusse wasto seisawad ning wäljas poolt lubjaminne parreminne peäle hakkab.

Se muld, kellest minna, sellefinnatse ramatofesse kirjotaja, siin paikus honid ehitatan, on liggi ma pinda mustjat karwa, ja on ühhe naela raskusse mulla tüffi sees 67 solotnikud ehk $22\frac{1}{3}$ lodi liwa, 28 solotnikud ehk $9\frac{1}{3}$ lodi sawwi ja $1\frac{1}{2}$ solotnikud ehk $\frac{1}{2}$ lodi musta mulda, mis tülles ärrakaub. Selle mulla sees agga, mis 5 jalga süggawamalt sai woetud; leiti ühhe naela sees liggi 69 solotnikud ehk 23 lodi liwa, ja 29 solotnikud ehk 9 lodi sawwi, agga musta mulda, mis tülles ärrakaub, ei olnud süggugi.

Pisjut musta mulda liwa ja sawwi seas, näikse seindele weel parremgi ollewad, sest siin ollen ma ärranäinud et üks louna ja õhto poolt sein, mis 2 sülda kõrge ja 9 sülda pikk olli, seal pool otsas, mis ennam mapinnast woetud mullast olli sanud tehtud, kolme nädalisse lausalisse saust ei süggugi rikutud sanud, — agga teine seinatõs, mis süggawamalt woetud mullast tehtud, olli ommeti wäljas poolt wähhäste puddedamaks lõnud.

Kirwid, mis herne terra ehk russika surussest ni saggedaste mulla sees leitakse, tewad seinä weel kõwwemaks, ja ep olle neid mitte tarwis wälja otsida, waid mullaga sisse tampida.

Sitke sawwi ei kõlba mitte muld seinä ehitamiseks, — sest et ta liaks paljo marga sisse kistsub, wägga pittkalt kuwab ja kus ta pallawa ja tule käes küll ruttuste kuwab, ommeti jälle praggusid sisse wõttab, — mis süggused praud küll seinä kowwadussele kahjo ei te, agga näotumad on ja ka soja läbbi lassewad. Sedda sitkem sawwi on, sedda enneminne sawad seinad märjast rikkutud.

Marga peab muldseinä ehitamisese mullas sees wägga pisjut ollema.

Kui muld nenda kui niiske pärralinne ninnatubbakas ehk püli jahho, näppo wahhel piggistades, tüffi hakkab, siis on ta keige parrem seindeks tampida, — ja sedda niiskust on ka kuwalgi aial sel mullal ifka, mis mõnni jalg süggawaste ma seest kaewatakse.

Kui potti seppa sawwi ja liwa, mis penikesse ja täieste kuwa jahho sarnatsed on ühte kofko sawad seggatud ja hästi kofkopititud, siis saab se ni kowwaks ja lingiks kui kiwi, nenda et kui sel wisil telliskiuwa saaks tehtud, need sammad paljo kõwwemad olleks, kui need keige parremad Hollandi=ma tellis-

kiwivõ ; — se tulleb agga sest, et wessi, mis märja tellis kiwivi seest kuiwamisse läbbi kaub, pärrast kuiwamist sawwi arwaks jättab. Dns siis küll kerge moista, et potti seppa sawwist ja penikessest liiwast, sedda kowwem kiwwiisaab, sedda wähhemalt senna märga jure on pantud ja sedda kõwweminne sesamma ehk pitsitamisse ehk lõmisse ja tampimisse läbbi kofko saab litjutud.

Se kahjo, mis liig niiskest mullast seinä ehitamisse jures tulleb, näitab ennast jo tö jures, kus ta tampides nuiade külge hakkab, keif õhko ennese seest mitte wälja ei lasse, ja kus tö mehhed müri peäl ennast kui padja peäl tundwad ollema, mis al õõtjub, naggo sooma. Dn luggu nenda, siis peab tööd warfi seisma jätma. — Ennemalt woib liig kuiwa kui liig märja mullaga ehitada, — ja peaks muld jo nenda ollema ärrakui- nud, et ta, näppo wahhel piggistud, ei mitte ennäm ninnatub- baka wiisi järrel kofko jääb, siis peab enne tampimist pišut wet peäle ripputama ja hästi labbidaga läbbiseggama.

Aleg, millal tampitud muldseinad peawad tehtud sama.

Keige sojemal suisel aial ükspäinis peab neid ehitama, se on: Leht = Jani = Heina — ja Leikusse = kuul, sest weel enne talwe hakkatust peawad nemmad täieste kuiwad ollema. Se kahjo mis ue muldseinale sest tulleb, kui ta enne täieste kuiwa- mist jälle märjaks saab, epolle sojal ajal kuigi suur; leiab agga talline külm seinä weel märjalt, siis tulleb sest se kahjo, et külm sedda seinä killo kaupä ni süggawalt mahha poetab, kui wessi sisse on tunginud. Sellepärrast on ka süggisel ajal kanged wihmaood, mis wasto seinä sabbawad, ja räästa tilluminne keige ennäm karta. Dn nüüd sein peälegi teggemissest sadik seest alles märg, siis teeb isfiärranis külmetamisse sao järrel seinäle kahjo. Lumme anged, mis talwel maia seinde äre kofko tuiskawad ja kerwabel jälle ärrasullawad, ei te muldseindele ei mingisuggust kahjo.

Allusmüür (Wundament).

Agga mullast ehitud honele peab üks seinade allus pan- tama, mis läbbi seinad niiskest maast emal hoitud sawad. Üks

ma, mis kõlblifko mulda tampitud muld seinde ehitamisse tarwis annab, teeb ka allusse pannemist kergeks. Honette jures, kus keldrit ep olle tarwis alla tehha, on sest kül, kui allusmüür 13½ ehk 17 wersofi, se on 2 ehk 2½ jalga ma siisse saab; maddala honette jures on jo 10 wersofi ehk 1½ jallast kül. Kui kõrge se allus müür peäle ma peab sama, tehhasse sedda möda, mis tarwis honet ehitakse: innimeste ellamisse maiade ni hästi kui aitade ja wilja küünde alla on sest kül, kui allusmüür 1½ jalga, peäle ma kõrgeks saab; peab agga üks karja laut sama, siis tehhasse allusmüüri ni kõrgeks, et talline sõnnik mitte muldseina külge ei yudu. Westi westede jures peab se jaggo seina, mis lauja wee sees on, ehk tihti märjaks saab, nago rattafodda, selgest kiwwidest tehtud ollema.

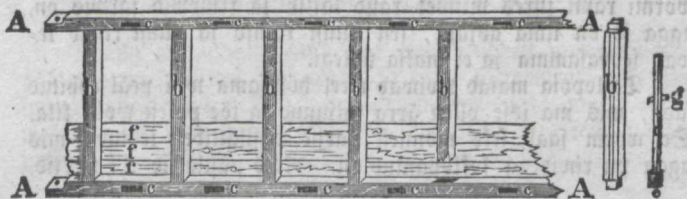
Pärris raudkiwid, mis ennamieste igga põllo ja jäätmade peält leitakse, on allusmüri tarwis keige mõnnusemad. — Allusmüri woib hopis müri seppa lubjaga, ehk ka wäljas poolt ärimöda lubjaga, ja seest poolt ärimöda sawwiga tehha. On lubbi hone-ehitaiale wägga kallis, siis woib ta keik sedda allusmüri ka sawwiga tehha, peab agga omma maiale nisuggust katust teggema, selle räästad ümberringi 13 ehk 17 wersofi, se on 2 ehk 2½ jalga, ülle seinde ullatawad.

Kui allusmüür 1½ ehk 2 jalga kõrgeks müritud, saab temma ümberringi järsko 1 wersofi, ehk 2 tolli, jaggo kitsamaks tehtud, nenda et üks weikenne simš ehk ärefenne jääb, ja selle ärefesse peält saab jälle ¼ ehk ½ jalga kõrgemaks müritud, enne kui muldsein hakkab, — ja muldsein saab siis selle allusmüri pealmisse järgoga ühhe laiusseks tehtud, et westi sedda hõlpsamalt mahhajookseb.

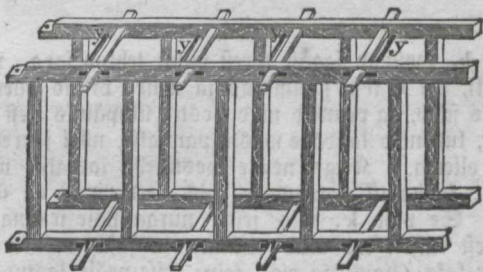
Allusmüri woib ehk enne seinde ehitamist üsna walmis tehha, — ehk ka, kui rut tagga on, tehhasse agga ni paljo allusmüri walmis, kui ühhe seina jaule tarwis; ning tehhasse pärast allusmüri ja seina, kord korralt ühtlase eddasi.

Wormidest, mis wahhel muld finni tampitakse.

Üht seina tampitud mullast ehitada on üks worm tarwis, mis kahhest ramist ja mõnnest lauast kofko pantud, nenda peab tehtud ollema, et tedda kergeste woib kofkopanna ja kui täis on tampitud, ilma aia wiitmisejeta jälle lahti wõtta.

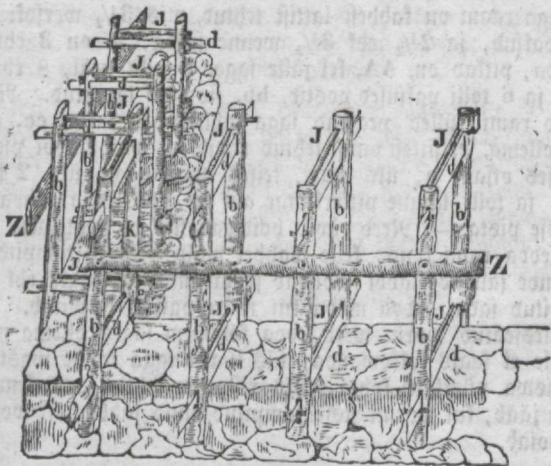
Igga raam on kahhest lattist tehtud, mis $3\frac{1}{2}$ wersofi ehk 6 tolli paksud, ja $2\frac{1}{2}$ ehk $3\frac{1}{2}$ wenne sülda, se on 3 ehk 4 raudsülda, pittad on, AA, kel jälle igga 4 jalla peäl, 8 ehk 9 jallased ja 6 tolli paksused postid, bb, sisse on tappitud. Need pitkemad rami külled peawad igga kahhe posti takka, cc, aukudega ollema, et sitfest puust tehtud riwid, d, woib läbbi pista, kelle teises otsas, e, üks nup, teises otsas agga üks 2 tolli pitkune, ja tolli laiune pitkerunne auk on, kus sedda talwa g, woib sisse pista. — Need riwid hoidwad siis ni hästi alt, kui peält, sedda rami kous, kelle wahhel muld, seinaks tampitakse, ning nende talwade läbbi woiwad seinaramid ni emalt ehk komaalt hoitud sada, sedda möda kui müri paksus tarwitab. Ja et se üllesseätud worm weel sedda kõwem saaks ollema ning sisse pole ei saaks kolkowanda, siis liiakse igga kahhe wastastiffo seiswa püstlatti kohta, üks ristpu wahhele, mis senniks wahhele jääb, kui wormi sisse tampitud muld jubba isse wormi laiale hoiab.

Selle pildi y, y jures on need wahhele lödud ristpuud nähha. Mõnmed muld seina ehitajad on tännini arwanud, et

wormi rami jures mitmed raub lattid ja kruuwid tarwis on, agga se on ilma asjata, sest puust ramid ja puust riivid te- wad sedbasamma ja ei maksa ühtegi.

Tallopõia maiad woivad weel hõlpsama wiisi peäl ehitud sada, mis ma isse ollen ärra katsunud ja tõe polest woin kita. Se worm saab seks mõnnest parist püstlattidest tehtud, mis agga pu riividega kofkopantud on. Need püstlattid ehk postid.

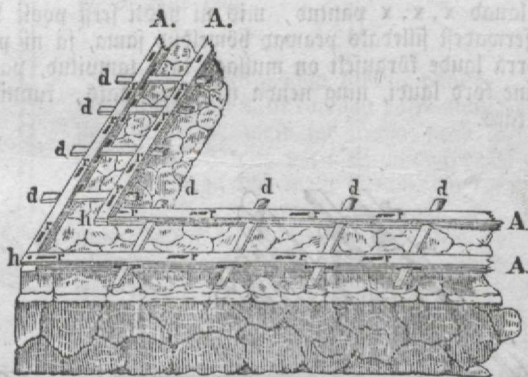

b, b, b, woivad iggaft torest puust tehtud sada, peawad $3\frac{1}{2}$ wersoki, ehk 6 tolli jämmedad ja nenda piikad ollema, kui sein kõrgeks saab, ja peawad need postid ükspäinis seest piddise külje poolt, kus neid laudade wasto pannakse, nõri järrel ärra- tahhutud ollema. Keige nende postidelle lastakse möllemä otshade sisse kohhastikko augud — kus need riivid d, d, sisse pistetakse. Se post k, mis seina nurga sisse seisma tulleb, peab kahhest küljest tahhutud ollema, ja saab möllemal pool otshade sisse kaks (ligistikko risti teine teise peäle lastud) auka, sest et temmast nelja riivi otshad peawad läbbi käima. Ka nende wormide jures peab igga posti paar alt ja pealt rist-pude y y, läbbi laiale, ning ühhe lauakesse läbbi Z, mis naeltega nende külge pantud, püsti paigal hoitud sama.

Wormi kofko pannemisseft.

Mulla tampiminne saab ifka esmalt ühhest nurgast peäle hakkatud, ja sepärrast saab worm ka esfite ühhe nurga peäl allusmüri peäle üllesjeätud; on tampiminne ühhe nurga peäl walmis, fris saab worm ühhest ärra woetud, ja teise nurga peäle üllesjeätud, ja kui möllemad nurgad walmis, siis saab se wahhetük üllestehitud, — ning nenda peab feige nelja seina nurgadega tehtama.

Wormi ülles seädlemisse jures sawad feige peält need allumisfed ramitüftid AA, nende riwide läbbi, dd, allusmüri peäl kofkopantud, nenda et need riwid allusmüri peäle tullewad, ja selle kilo, g läbbi hästi liggi finnitud sawad, nende koftade peäle, kus need otjad hh kofkotullewad, pistetakse pu pulgad.

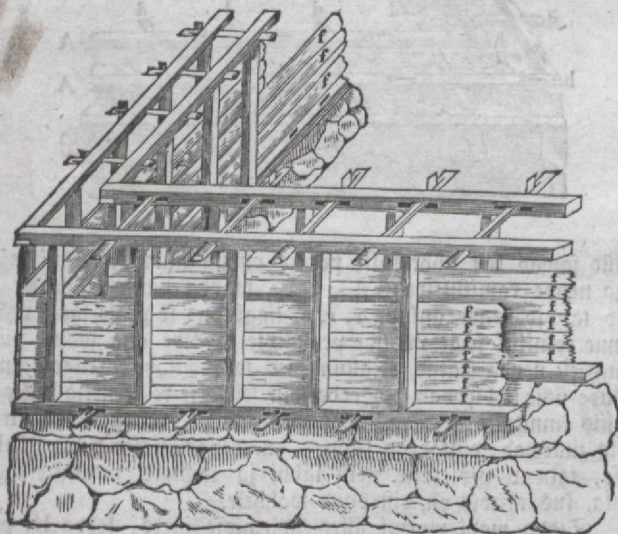
Nüüd sawad feif ühhe külje postid omma allumiste tappi otfadega nende ramitüftide AA, peäle mahha pantud, nenda et need tappid nende aukude r, r, r, liggi on; se peäle saab peälminne ramitük feige postide pealmiste tappide otja lödud, ning tõmestest nenda seätud, et allumisfed tappid ühhe korraga omma aukude sisse libbisewad. Sedda wisi tehakse feige nelja küllega; ja siis finnitakse need pealmisfed ramitüftid, kus nad hh jures kofko tullewad, pulkadega finni, — need pealmisfed riwid litakse sisse, talwad pistetakse neist läbbi ja wimaks pitsitakse igga kofta, kus tarwis on, rist-puud wahhele.

Sedda modi wormi üllesseädlemisse jures, fedda III pilt juhatab, ep olle muud middagi tarwis, kui agga et need, ri-

wide läbbi kofko ja rist-pude läbbi laiiale hoitud, posti paarid, 4 jalga teine teisest emal, nenda allusmüri peäle seätasse, et nad omma allumüste riwibe peäl, ja need allumissed riwid jälle pöigeteti allusmüri peäl seiswad. Igga posti paar peab innimeste ehk tuggide läbbi ni kaua kohhe üllewel hoitud sama, funni üks laud ehk latt, mis keige postide külge pantud, neid is=siennesest kous hoiab.

Wormiraam peab agga täieste lodi järrele üllesseätud ja fenni kohhe hoitud sama, funni sein jubba 2 ehk 3 jalga kõrgeks on tousnud, sest et wõrm siis ennam lodist ei sa nihkuda. Sepärrast peab üllewataja ehk honemeister, isseärranis haffatuses wägga tihti lodima, et ta igga wiltominnemist aegaste woib nähha ja parranda.

On need wormiramid, kuida üllemal selletud walmis, siis sawad püslattide ehk postide sissepole külge poolteist ehk kahhe tollised lauad x, x, x pantud, mis ni hästi seest poolt küljest, kui ka serwatest silledaks peawad hõweldud sama, ja ni pea kui ühhe korra laude kõrguselt on mullaga täis tampitud, pannakse jälle teine ford laudi, ning nenda ifka kõrgemaks, funni seina kõrgus käes.

Mulla tampimisest.

Mulla kinni tampimiseks on enamiste nisamma suggu-
sed nuiad tarwis, kui tallo kohhas süggisel aial autud kapsa
tampimiseks prugitakse, peawad agga süski tõmestel weel
2 ehk 3 weiksemad neljakandilised nuiad ollema, mis alt 3 tolli
laiad on, kellega wormi nurkade sees mulda hästi woib kinni-
tampida.

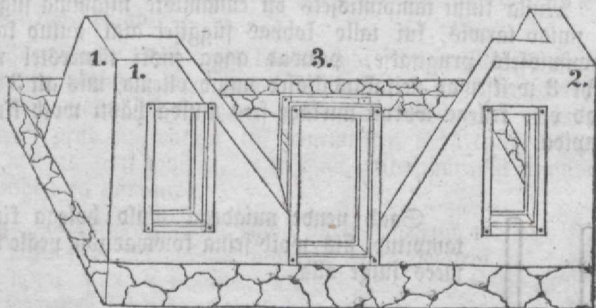

Saab nende nuiadega muld hõlega kinni-
tampitud, siis woib seina kowwadusse peäle igga
mees julge olla.

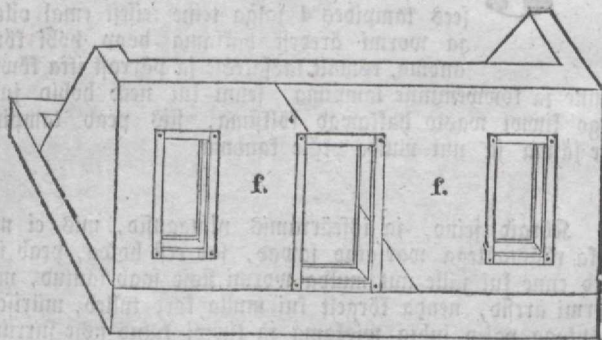
Sedda tulles wägga tühhele panna, et tam-
pimise jaoks ei mitte forraga palju mulda wormi
sisse sa aetud, waid jao kaupa peab kord kor-
ralt 4 ehk 5 tolli pakfuselt mulda peäle kand-
ma, labbidaga ühhetassa lükkama ja need sure-
mad kiwiid, mis mullaga wormi sisse sanud,
ennam müri keskele aiama, ning siis woib kin-
nitampimiseega hakkata. Tõmehhed peawad wormi
sees tampides 4 jalga teine teisest emal ollema
ja wormi äredest hakkama hoop hõbi kõrwa
andma, esmalt tassakeste ja pärrast ifka kõwwe-
minne ja kõwwe minne tampima, senni kui need hobid jubba
nago kiwi wasto hakkawad kõlksima, siis peab tampimist
ülle jätma ja uut mulda peäle kandma.

Kõrgid seino, ja isseärramis nisuggusid, mis ei mitte
pitka räästastega warjatud sawad, sao eest hoida, peab igga
kord enne kui jälle uut mulda wormi sisse saab kantud, möda
wormi äresid, nenda kõrgelt kui mulla kord tulles, müri seppa
lusfikaga pakso lubja wiskama ja kiwi killud sisse surruma;
siis saab muld wormi sisse pantud, filledaks tehtud ja kinni
tampitud. Sel wiisil sawad need sisse surrutud kiwi killud
muist mulla ja muist lubja sisse peketud, ja üks nisuggune
sein, on ta kord kuwaks sanud, seisab wägga kaua saw wasto.

Mulla tampimine, kuida üllemal õppetud, saab ikka esmalt
ühhest nurgast 1. 1. hakkatud, — on sesamma ülles tehtud, siis

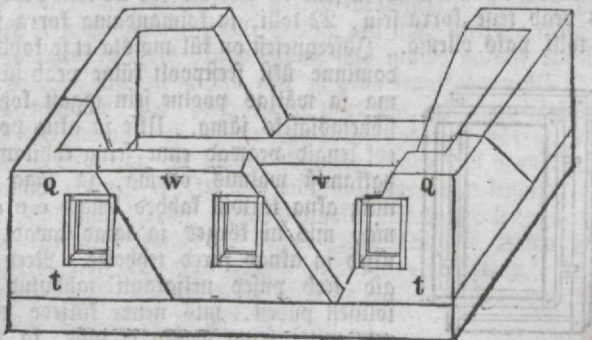

hakkatakse teise nurga, 2. peäle, mis selle wasto seisab, ja wi-
maks täidetakse se wahhe 3. täis.

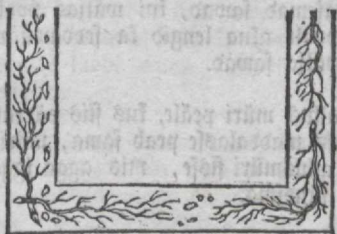
Siin on f f jures üks sein nähha, mis nurgade peält hak-
tatud, kahhe wormi täiega ehk pikkusfega walmis sai.

Et seina jätko kohhad nisamma kowwaks woiks sada, kui
mä sein, sepärrast peab igga wormi täie aego seält poolt ots,
kust seina ebdasi tehhasse, wilomodi ülles tampitud sama, se on:
tenma peab al, t jures pitkem ollema, kui üllewel, q jures —
ja se teine wormi täis selle peäl saab jälle peält pitkem ja alt

lühhem ollema, kuidas v ehk w jures nähha on. Suremaks
kinnitussels seindele ja nurkadele pannakse pärrast sedda, kui
jubba kaks järko mulda wormi sisse kantud ja kinni tampitud
on, wie ja kae jalla pitkused paio wõssa ehk miud ofsad, 2 ehk
3 teine teise kõrwa, pitkuti seina sisse, ja tampitakse järgmisse
nulla korraga kinni.

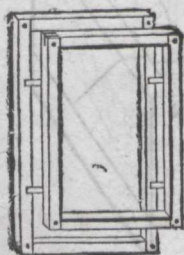
Nurkade peäl pannakse need wõssa ofsad,
kas risti teine teise peäle,
ehk murtakse seina nurkade
järrel winkles kowweraks.
Ja nenda woib igga kähhe
nulla korra wahhele senni
offi panna, kui sein wal-
mis on.

Ep olle agga needsinna sed ofsad, egga ka muido pu ja
laua tükkid, — mis isseärranis Saksja Sweitsi-maal nur-
kade kinnitussels tarwitakse, — ni wägga tarwis mitte, et ilma

nendeta koggoni läbbi ei saaks — ning kui kegi neid tahhab tarvitada, siis on nemmad sedda suremaks kinnitussesks. Agga üks hästi kinnitamipitud muldsein — kuidas ma isse ollen ärrakatsunud, seisab ka ilma sisse pantud puid.

Kahhe ja kolmekordse maiade ringseinad peawad igga ue korra peäl 2 tolli õhemad ollema, kui need allumisfed; ja kui siis nenda allumisse korra sein 13 wersoki ehk 24 tolli pakš on, siis peab teise korra sein, 22 tolli, ja kolmandama korra sein, 20 tolli, pakš ollema. Jõseennefest on kül moista et se kahhan-

daminne üksi seestpoolt külge peab sündima ja wäljas poolne sein iggast kohhust ühhetassaseks jäma. Uffe ja akna postid ehk lengid peawad enne seina ehhitamisse hakkamist walmis ollema, ja igga uffe ning akna tarwis kahhed lengid e e ollema, mis ni kõrged ja laiad sawad, kui ukšed ja aknad sured tehakse. Need lengid teeb pusep neljakanti tahhutud kuu tollisest pudest, mis nende külgede peält, mis mitte seina wasto ei tulle, ka ärra hõwelbud sawad.

Need kahhed lengid, mis igga uffe ja akna augo tarwis lähwad, sawad põik postide läbbi ni laialt teine teise külge kinnipantud, kui sein pakš peab sama. Et ukš ja aknaid ette woib panna, peawad wäljaspool lengide sees ramide tarwis foned (ehk walsid) sisse tehtud ollema.

Et üks pakšo müridega maia se läbbi seest walgem saab, kui akna augud seest poolt laiemad sawad, kui wäljas poolt sepärrast peawad need seest poolt akna lengid ka seddawäär suremad sama, kui need mis wälja sawad.

Uffe lengid seätakse, kas allus müri peäle, kus siis pärrast trep ette tehakse, ehk, kui üks maddalasse peab sama, müritakse neid jubba hakkatusses allusmüri sisse, mis agga igga ford truište lodi järrele peab sündima.

Enne kui akna lengid woib seina sisse kinni tampida, peab ühhe nõriga, mis tuffiga mustaks tehtud, wormi sees üht täieste wessilodis kriipso tõmbama, ja sest kriipsust sadik enne täis tampima, se peäle sawad akna lengid wormi sisse pantud, lodi järrele kohhe seätud, ning nüüd müllemilt poolt kinni tam-

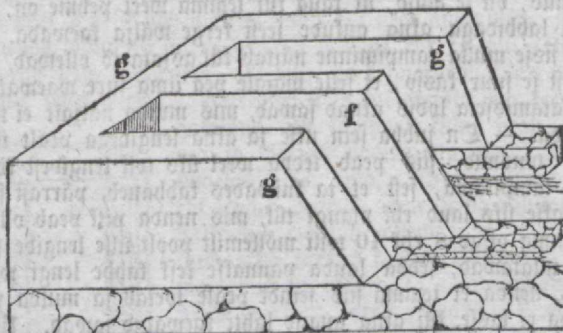
pitud; et agga lengid tampimisega lobist ärra ei nihku, mis wägga pea sünnib, kui ühhe külje peält nuiadega tuggewamalt tampitakse, kui teise külje peält, sepärrast on tarwis, et afna aukude sisse nisamma mulda, agga ilma offi, tampitakse, kui möllemile pole külge; sest pärrast, kui sein ülle afnade on tousnud, on se muld, ni kaua kui temma weel pehme on, terawa labbidaga afna aukude seest ferge wälja kaewada. Se afna sisse mulla tampimine näitab kül asjata tö ollewad, siiski on sest se suur kasso, et selle mäiale pea ilma sure waewata ja ettevatamiseta lodis afnad sawad, mis muido naljalt ei tahha sündida. — On jubba sein ukse ja afna lengidega peält ühhetasja tousnud, siis peab sedda weel üks toll lengidest kõrgemaks tampitama, sest et ta kuiwades kahaneb, pärrast sedda pannakse üks laud ehk plangi tüf, mis nenda pitt peab ollema, et temma otsad 8 ehk 10 tolli möllemilt poolt ülle lengide seinasisse ullatawad, sedda lauda pannakse fesk kahhe lengi wahhe kohta, nenda et temma siis seinde peäle toetab ja mulda peält mahha ei lasse, kui afna augud lahti kaewatud sawad. Uksede ja afnade peäl üllewel saab weel ni paljo mulda tampitud, kui hone kõrguseks tarwis lähhab.

Wormi lahti wõtmissesf.

On worm täis tampitud, siis peab wibimatta talwad riwide seest wälja löma, postid wähhä lahti nihhutama, wormi külje lauad meeltmõda üks hawalt wäljatombama, wormi isfi keigeni mahha wõtma, wimaks need seinasisse jänud pu riwid ühhe nuiaga läbbi aiama ja sedda wormi warfi teise kohta jälle ülles seädma.

Pärrast wormi lahtiwõtmist on sein jubba nenda kõwwa et tõmehhed seäl peäl woiwad kääa, ja ka palkisid ja muid asjo üllestombata. — On worm ärra, ning seinas külles mõned muhud ja kumbad nähha, ehk ep olle temma nurgad mitte täieste winksles, siis on tarwis need kohhad warfi terrawa labbidaga lodi ja nöri järrel tassaseks tehha. Se tö on kohhe pärrast wormi arrawõtmist ferge, on agga sein jubba ärra kuinud ja kõwwaks läinud, siis ei tahha se tö sure waewa ja aiawiitmisega enuneti mitte hästi kordamiina. — Need wah-

heseinad f sawad wäljaspoolse ehk ringseindega g g g kas ühhes ülestampitud, ehk ka pärrast muld telliskiwiwides (selle teggemist allamal tahhame õppetada) tehtud — ehk nemmad

sawad pärrast pea-müride lõppetamist nenda tehtud, et nende seest poolt külge üks soon lodi järrele, lülewelt alla, seina sisse raiutakse, mis 2 tolli sügaw on, selle sone külge lüffatakse wormi ots ning tampitakse täis, nenda et wahhe seina ots pärrast wormi mahha-wõtmist nimmetud sone sisse kinni jääb. Ükse ja akna sissepanemine on siin nisamma, kui üllemal õppetud. Kui wahheseinad 7 ehk 10½ wersoki, se on 1 ehk 1½ jalga paksud on, siis on sest kül.

Ristpalgid ja parid.

Kui siis nenda lihhekordsed maiafineid walnis, siis ep olle muud teha, kui et neid lodi järrele peält tassajeks teha, sisse ja wäljas pole müri serwa peäle sõtkutud sawwi kanda, ja selle sawwi sisse need müri serwa lattid nenda surruba, et nad müriga seest ja wäljast lihhetasfa on; pärrast sedda tampitakse need mürilatti wahhed mulda täis, ja nende lattide peäle tullewad need ristpalgiotsad, kus wimaks, nago keige mu maiadele, parid peäle tõmbatakse. Keif pu-tõ woib agga weel enne

müriteggemist, ehk ka müriteggemise ajal isepaikas maas walmis tehtud sada, et pürrast, kui müür walmis sanud, ni pea kui ial woimalik, parid peäle sawad, sest et kattuse teggemisega sao warjuks wägga peab ruttama.

Jäse asji on jälle, kui maia mitme kordne peab sama. — Nisugguuste seinde jures saab igga kohha peäle, kus üks ristpalgiots tulleb, enne üks kahhe ehk poolkolmat jalla pitunne plangi tük seinä sisse tampitud, — ning et wormi pohja allune teise korra ehitamiseks ühhetasfa olleks, tampitakse selle plangi tükki peäle ni paljo mulda, kui ristpalgi paksum kannab — pürrast leikatakse labbidaga ni suur auk seinä sisse, kui ristpalgi otsale tarwis on, süüsti nenda, et palgi otsad, kummagilt poolt seinä, wälja ei paista, waid wäljas pole 3½ wersoki ehk 6 tolli seinä paksum, palgi otsa katteks paigale jääb — selle leikatud augo sisse pannakse need ristpalgi otsad plangi tükki peäle, ning tampitakse seinä, teise korra jauks ebdasi.

Kuida muldseino ilma wasto warjada.

Ni kaua kui seinde kallal alles tööd tehakse, ehk need, mis walmis on, weel kattuse al ei olle, peawad nemmad ni hästi wihma kui pallawa päwa wasto õlle wihkudega kaetud sama, mis teine teise otsa ning kõrwa, müri peäle ja äre, lautakse, ning laudade ja kiwvidega kinni pannakse, et tuul neid mahha ei wiska.

Ja et muldseindel üksi se kange õhto ja loune tulega sadu kahjo teeb, sest on isseärnanis tarwis, et need sao küljed trüiste kaetud sawad, mis kül selle wormi sisse tampitud kiwitükkiudega seggatud lubja läbbi ka sünnib, süüsti on parrem kui sedda seinä weel pürrast nisugguuse lubjaga rohwiakse, kus kaks jaggo sõredat liwa ja üks jaggo kustiutud lubja on kokko seggatud.

Enne kui sedda rohwi mist ette saab woetud, woiwad uksedele ja afnadele, ärelauad külge lödud sada, mis süis pürrast rohwi mist seinäga ühhetasfa jäwad. Ja et wäljas pool afna serwa peält wessi parreminne mahhajoseb, weib afna alla plekist liistud liia, ehk olgo parremaks arwata, need afna lengi alluspuud ni paljo laiemaks teha, et nad ülle seinä ulla-tawad.

Pohja ja hemmito pool külges ep olle wormi sisse tarwis. Suggugi lubja tampida, waid holas rohwi minne kattab seinä.

nende küljede peäl kül sao wasto. Peab agga lubbi seina külge häste finni hakkama, siis on enne rohvimist tarwis sedda seina pisjut nisotada, ja ei pea ka rohwiad seina mitte müri-seppa lusikaga egga lauafestega filledaks bruma, waid nisamma kärnikuli lastma kuiwada, kuida lubbi, peäle wisates, on jämud ja mis ka näoto ep olle. Tahhetakse nüüd seina weel peäle sedda lubjata, siis on seks weisse werrega seggatud lubbi wägga hea.

Ka sawad muldseinad wägga hästi se läbbi märja eest hoitud, kui neid kewa törwaga ülle törwatakse, mis, kui tedda pallawalt peäle märitakse, warji seina sisse ksisub. Ja kui jubba need mönnes paikas sawist tehtud lambid kattused, kedda ka ärratörwatakse, mõnda aega sao wasto pidawad, siis on kül pea moista, et seinad, mis üsna püsti ja peälegi kattusse warju al on, sedda ennam seiswad, et kül minna isse sedda weel ep olle ärrakatsunud.

Talpoia maiadelle on need pitkad ölle kattuse räästad keige parrem warri, ja peab üks nisuggune maija siiski weel parreminne sao eest hoitud sama ja ka illusam wälja paistma, siis sawad seinad lubjaga rohwiud.

Seestpidi ehitakse üht muldseindega maija nisamma, kui keik muud maiad, siiski tulleb ni paljo tähhelepamma, et korstnad, wahhemürid ja rowi allused ei mitte põlletud telliskiwwidest tarwis olle tehha, waid nisamma hästi ka

Muld telliskiwwidest

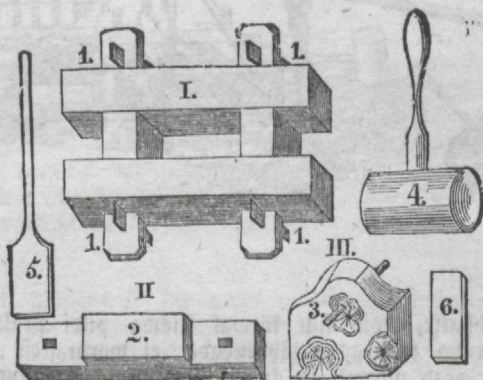
woiwad tehtud sada. Ep olle kül mitte moistmisse ja tahtmisse, egga ka harjutud wiisi wigga, et tallorahwas omma terwe elloaeg järgeste suitsu sees peawad ellama, ja silmanäggemist kui ka mu terwist omma suitsu urisikutte läbbi rikkuma, waid ennamiste ons nende waesus, mis neid kelab telliskiwwa ostmast, mis tänini üksi arwati korstna teggemisse ja tulle müride tarwis kölbalkid ollewad. — Siin on siis se kasso, mis muld telliskiwwidest saab, filmaga nähha, ja tahhan seks mönne sonnaga õppetada, kuida igga tallopoeg neid muld telliskiwwa peab teggema ja prukima.

Misniggune muld selle tarwis keige silmsam on, olleme illemale jo tunda samud, agga sedda sükem ja sawwisem se muld

on, kellest need k rwid tehakse, kui sefinnane muld, kellest tant-
pitud muldseinad ehhitakse, sedda parrem.

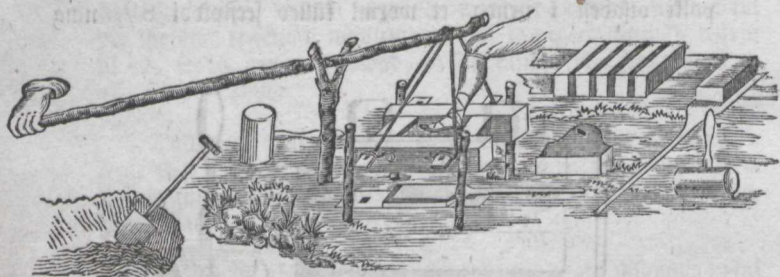
Muld saab ni niiskelt, kui sedda ma seest kaewatakse, agga
mitte märjalt, ühhe puust tehtud wormi sisse pantud, pu muia-
dega k rwaks tantpitud, ja nenda kui walmis telliskiwiwi kui-
wama pantud. Se keige parrajam muldtelliskiwiwi pitkus on
8½ wersoki, ehk 15 tolli, temma laius 4¼ wersoki, ehk 7½ tolli,
ja temma paksus 2¾ wersoki, ehk 5 tolli, nenda et üks muld
telliskiwiwi ni suur on, kui pool kolmat p lletud telliskiwiwi.

Need wormid, muldtelliskiwiwide tarwis, tehakse nelja
kanti tahbutud 5 wersoki ehk 9 tolli paksusest, ärra h weldud,
palki otsadest I nenda et wormi k lled seespidi 8½ ning

4¼ wersoki teine teisest emal on, se on 15½ tolli peab worm
seest poolt pitt, ja 7½ tolli lai ollema. Wormi pojahks pan-
nakse üks pak, II mis sedda modi, 2 on tehud, et üks toll
mad sest pohjast rami sisse lähhab, kelle m llemal otsade peal
augud on, pulga pannemisseks; ja kolmas assti, mis weel tar-
wis, on üks tamme puust tehtud lomp ehk plof III, mis alt
otsast filledaks tehtud on, ja rami sisse sünnib, ja kellel, 3 jures
tõstmisse tarwis üks k ssi palk sees on. — Wimaks on senna
jure weel tarwis: kaks suurt muia, 4.  ks  hhuke pu labbidas,
5. ja üks lauakenne, 6. kellega need k rwid wormist wälja
woetakse.

Tulleb nüüd töösse hakkata, siis peab mulla augo jures enne maad tassasaks tehtama, ja sedda pohja paffo II, nenda ma sisse lastma ja pulkadega kinni löma et agga se tolli wäärt tüf, 2. peäle ma jääb, mis rami I. sisse lähhäb; igga nelja nurga peäle, 1. 1. 1. 1. sawad nelli waija kohhe ning kõrwaste ma sisse lödud, nenda et se raam ommast paigast kõrwale ei sa nihkuda, agga üllespidi woib ligutud ja waijade wahhelt wälja woetud sada; üks samm wormist emal, saab üks argi sarnane tuggew wai ma sisse peksetud, kelle peäle üht winnapuud woib seädida, ja selle winnapu lühhema otsa külge sawad kaks kõied seutud, kelle nelli otsad wormi rami nelja nurga külge kinni sawad pantud, kalo paelde wisi. Kuida selle ramiga

tööd tehakse, woib siin kõrwal seiswa pildi peält näha, ja on senna jure agga tähhendada, et worm seest poolt üle pinsliga peab nisutud ja kuiva liwa peäle rippitud ollema, siis pannakse korredat mulda wormi sisse, ja sedda plokki (lompi), mis ka alt otsast nisutud ja liwa peale rippitud sanud, mulla peäle wormi sisse ning liakse waiadega peäle, kummi se muld- telliskiwwi, kül ennamiste kümme konna hea hobi järrele kõwwa kül on. — Du nüüd kiwwi walmis, siis tõstab teine tõmees plokki ülles, teeb tedda märjaks ja ripputab liwa peäle, senni agga tõstab teine jälle winnaga wormi ni kõrgesse ülles, et labbidas alla lähhäb ja lasseb wormi jälle mahha; nüüd pan- neb temma üht weikest lauatiikki wormi sisse kiwwi peäle, boiab jallaga laua peäle surrudes kiwwi maas, tõstab wormi rami winnaga ülles, nenda et muld kiwwi labbida peäle mahha jääb, ja tedda siis labbidaga kuwamisse kohha peäle kantakse ja serwitit mahha pannakse.

Raks tõmest tevad suiße päwaga 150 muld telliskiwi lahkedaste walmis, mis omma surusse järrele nisamma paljo on, kui 375 tellis kiwi; tulletame nüüd peälegi omma mele, et telliskiwiostminne ja weddaminne mahha jääb muld kiwiga pruukides, siis on kül nendest suur kasso. — Tehhakse muld kiwidest müri, siis pannakse neid nisammoti liwaga seggatud ja sõtkutud sawwiga kokko, nago keif muud kiwiga, ja piddawad nemmad sel wiisil kül hästi kange pallawa ja sure tullelegigi wasto. Minna isse ollen neid paedega seggaminne lubja ahjo sisse lastnud panna, kus nad sure tulle sees wimaks klaffi korra peäle said ja küllalt wasto piddasid; agga ilma põllendamatta laggunewad nemmad wihma käes ärra, ja tahhab siis kegi rowiallust ehk forstnaid ehitada, siis woib ta sedda kül fenni kui kattusse harja alla tehha, agga se forstna jaggo, mis kattuse harjast wälja lähhäb, peab telliskiwidest tehtud sama.

Dns mõnne hone kattus ni sandiste hoitud, et wihma ja lumme wesši läbbitilkudes muldseina peäle on hakkunud, siis on selle rikkunud kohha parrandamisjeks muld telliskiwid wägga sündsad, se rikkunud koht saab muldseina seest kirwega wälja raikutud ja muld telliskiwidest jälle sõtkutud sawwiga kinni tehtud, ja nende kiwi wahhede sisse woib ka weel, ni kaua kui sawwi niiske on, kiwikillud pista, ning sedda kohta wimaks, kui jo kuwaks sanud, lubjaga rohvida.

Weel hõlpsamalt kui muld telliskiwidest woib õlledest ja sawwist forstnaid ehitada, kuida minna lätti rahwa kelesse ramatus: „Padohmi preefch Widsemmes laudim“ ollen õppetanud. — Sedda tehakse nenda:

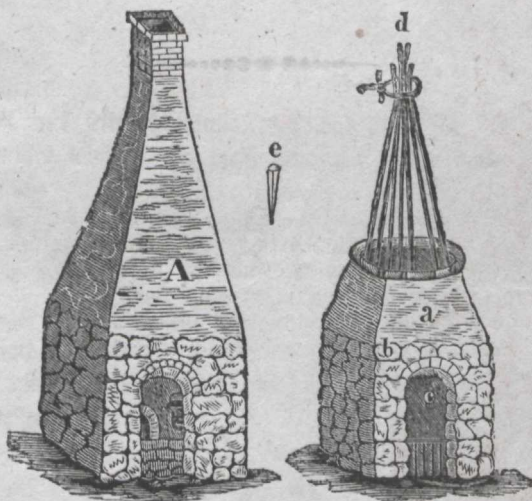
Kui ühhe kõgi ehk rowialluse mürid, olgo tampitud muld ehk raud kiwidest sawwiga müritud, ristpalgist sadik walmis, siis pannakse 8 ehk 16 sirged lattid sisse pole müri serwa peäle püst kõgi wiisi tüütsad alluspiddi, pästi nenda et esmalt igga nurga peäle üks latt tulleb, ja need teised lattid nende wahhele, ja ladwa=otjad sawad kattusse harjast läbbi aetud, seäl kohhal, kus suits peab wälja minnema; kattuse harja al seätakse need lattid nenda teine teisest emal, et forstna=aul 1½ jalga neljakanti suur saab, ja wäljaspool kattusse harja seutakse neid nenda kinni et nad tekkemisse aial kowwaste paigal seiswad.

Nüüd walmistakse sõtkutud weddela pärralist sawwi, ja selle peäle lautakse ford blgi, siis jälle sawwi, ja sedda sõtku-
tasse feif hästi jalladega läbbi. Seft bllega seggatud sawwist
wänetakse mehhe kääwarre jämmedusfed tudid, mis nenda pit-
kad peawad ollema, et nad ford ringümber lattide, ja siis otsad
teine teise peäle ullatawad, neid pannakse allumiste lattide ot-
sade ümberringi kõgi müri peäle mahha ja nenda ifka et teine
tuut teise peäle saab, ja peab eßsimesse tubi alla nenda paljo
sawwi müri peäle pannema, et korsten hästi müri liggisaab.
Need teine teise peäle ring lattide ümber pantud tudid, sawad
7 ehf 10 wersofit, se on 1 ehf 1½ jalla peäl, terrawa pulka-
dega, mis 4½ ehf 5 wersofit, se on 8 ehf 9 tolli pikkad, ja
½ wersofit, ehf 1 toll paksud on, serwiti teine teise külge finni
piestetud, agga nenda et need tappid bllede seest wälja ei sa
paistma, egga pea ka need tubi otsad feif ühhe kohha peäl
koko käima, waid ühhe tubi jalko kohhal peab ifka teine tuut
terwelt lulle käima. On nüüd korsten sel wisil pari jalla kõr-
gusfeks sanud, siis peab tedda järgeste wäljast ja seest poolt
sawwiga ärrawiskama ja sillebaks teggema, ning nenda mäs-
sikakse tuutisid ümber lattide, läakse tappi pulkadega finni, ja
märitakse järgeste sawwiga ärra, kunni korsten kattusse harja
alla tousnud, ja se jaggo korstent, mis kattusse harjast wälja
saab, peab telliskiwwidest subjaga tehtud sama, ning on korsten
pool kuuwaks sanud, siis woetakse lattid üks hawalt wälja ja
nende asemel wissatakse sawwi täis ja tehakse tassafeks.

Et blled nisugguse kortna sees põllema hakkaks, ep olle
karta, seft et ükski asfi, mis tuld kardab, muido põllema ei
halka, kui tule lõhn külge pudub, sedda agga kelab se sawwi,
mis bllede peäle pantud on.

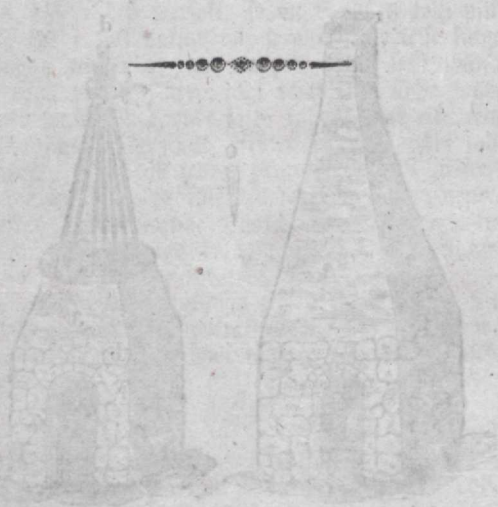
Ja et nisuggused korstnad ka lõeste kaua aega wasto pid-
dawad, woib seft nähha, et siin paikus jubba fue aasta cest
üks korsten sawwist ja blledest on tehtud, mis igga päaw suitso
ja tulle õhho käes on, siiski tännini ep olle parrandud, ja praego
weel ni kõwwa on, et kaua woib seista. Sawwi lähhab seäl,
kus ta järgest suitso sees on, päw päwalt kõwwemaks, seft et
suitso sawwi sisse tungib, ja sellega ühhes kõwwaks kuuwab ja
hiilgama hakkab, kuis igga korstna sees nähha on.

Selle pildi peäl on a, üks sawwist ja õlledest tehtud forsten, mis alles polel; b need kõgi mürid; c kõõk; d need talid, kelle ümber need sawwist ja õllest wänetud tudid ümber pannakse; e üks neist pulkadeft, mis õlle kõiedest läbbi käib kinnitusjeks; A walmis forsten.

Kas nüüd sefännane lühhike bypetus sedda peaks teggema, et need mehhed, kes Maal honid ehitawad, pu honette ehitamist, mis wägga kallis on ja kelle jures ommeti ikka tullekahjo karta on, mahha sawad jätma ja tampitud mullast wõtwad honid ehitada, ei tea ma mitte, agga ma lodan, kui meie need innimesed mahha arwame, kes ebbausklifful wiisil keif nenda

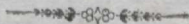
plüüdivad teha, kuidas wannematte wannemand ees on teinud, olgo tark ehk rummal — ka nisuggusi innimesi saab ollema, kes omma tössist kasso ärra tundvad ja plüüdivad, ning sepärrast ka nende katsuvad teha, kuidas siin on sanud juhhatud. — Ka nende teistelle woiks sedda kasso sata, kui keikis paikus, kus tarwilist mulda leida on, pu honette ehhitaminne koggone ärra teeldud saaks.

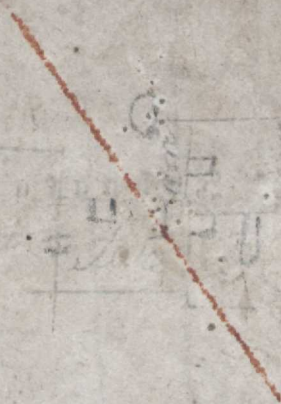
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...

S u h a t a j a .

Gestikõnne	1
Gestfelleetus	3
Mullast, mis seina ehhitamisest kõlbab	9
Aeg, millal tampitud muldseinad peavad tehtud sama	11
Allusmüür	11
Wormidest, mis wahhel muld kinni tampitakse	12
Wormi kofko pannemisest	15
Mulla tampimisest	17
Wormi lahtiwõtmisest	21
Ristpalgid ja parid	22
Kuida muldseino ilma wasto warjada	23
Muld telliskiwidest	24

[Faint, illegible handwriting, possibly a signature or date]

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]